

Pridiplata na cilu god 3 for., na pol god 1 for. 50 nov., na četvert. 75 nov.
 Za Srbiju 30, 15; 7 1/2 grosa. Izlazi svake Nedjelje jedauput.

Pisma svakovećna predmeta molimo na uredništvo upitiiti.
 Neprijetna neprimamo.

God. II. U Kalači

U Četvrtak 12. Sičnja 1871.

Broj 2.

Našima Predplatnicima!

Buduć je želja s više stranah izjavljena bila : da poučne stvari — od politični budu razdieljene : zato će mo ove u buduće pod krila naše Vile staviti. Al premda je u nas svakojaka snaga veoma mala — i nije kadra razkriljenu volju u svaki mah poslužiti, zato preponizno izjavljamo : da će se Vila onda samo pred poštavanim občinstvom ukazat : kada nam okolnosti dozvolile budu — naše je stanje po svim slično mlinaru : čija potočnica onda istom melje: ako se vode s brižuljakah izkupe. Pa baš zato molimo naše prijatelje : da predplatu u podobno vrieme poslati, ili barem u naprid javiti izvole — jel suvišni primerah štampati — to je novce u blato bacati. Kojise neяви onome kada vrieme na svezi obilježeno izteče, nadalje šiljati nemožemo, jel nepoznavajuć volju — na dosadu biti ili se namećati nikom ne želimo. A onoj poštovanoj gospodi — koji su bili na cilu godinu predplatili opetujemo: kako smo već u 27-om Broju izjavili : da će jim se suvišnji četvrt na 1871. godinu prineti.

Izdavateljstvo,
 Bunjevački i Šokački Novinah.

Bunjevački i Šokački Popovi, i Učitelji!

Buduć znamo : da se jedan puk samo u granicah zakona tielom i dušom ublažiti može: zato od zakona nikad odstupiti nećemo, u zakonu božjim zemaljskim i prirodnim je utemeljena čast — kojom jedan svećenik

stoji obasjan u sried svojeg puka kriepostju Evangeoske zvanie. Tu čast dakle nikad nećemo rušit, već je iz sve duše, iz sveg srca — svim našim silama uznosit, razastirat i podupirat.

Slobodu milujemo, kao pravi, neprodrmani temelj svih onih zadrugah : koje se zato u čovičanskim društvu, unizivaju i po vierezakonu posvećuju : da se svako udo ljudstva bilo ono mah koje dobe i razreda lakše ublaži i usrići.

A buduć slobode ima samo tamo : gdjeje pamet i srce ugladjeno prosvietljeno — i poklem prvi niz prosviete i razvitka u svojih rukuh drže pučki učitelji, zato njev ugled nikad nećemo podkopavat, već na koliko budu naše malane sile dozvolile, taj ugled će mo u visoko dizat; da svaki Bunjevac i Šokac ljubezno pozdravi učitelja, kano muža u čije ruke je položio svojeg diteta um da ga krene iz sna — u kojeg je upao po iztočnom grihu, i pridao srce : da u njem podpaljiva onu krštjansku ljubav — koja je po krštenju u njem užezena

Bunjevački i Šokački Svećenici i učitelji u zakonu je uložena i ona dužnost : skojom smo svi obvezani, prama onog puka, koji se znoji za onaj komad kruha, koga blagujemo, i za onu odiću skojom goloću našeg tiela pokrivamo. Mi će mo dakle do groba ostat vierni onoj dužnosti : koju smo na se primili, kad smo pero u ruke uzeli, da opišemo krieposti i mane, radosti i žalosti onog puka — u kom se nalaze naši otc, naše rodjene matere, naša draga bratja, i naše mile sestrice.

Ničiju dakle čast nećemo da rušimo ničiji ugled da kvarimo, već samo našu svetu dužnost, koja nam tako leži na srcu košto ona vaša — na vašem, izkreno — vierno i podpuno vršimo. Netrieba da Vam kažemo : jel kud god pogledate, žalostno izkustvo izkupljate : da Bunjevci i Šokci neimaju svoje učene, jel kako koji trudom trudni svojih roditeljah, u red takvih stupi — takim se od svojeg roda odieli, on više nepije vode i ne jede kruha bunjevačkim već tuđim jezikom, on se tako odkine od svojeg roda : ko ona grančica koja se od svog stabla odsiće, i u drugo se ukalami, dakle ona krv više nevrje u njemu, ono čuvstvo ne izdiže prsa njegovu, i zato bunjevački i šokački kako se nemisli, neosića tako i negovori. — Jedini vi Svećenici, i učitelji vi ste još usilovani s otim pukom govoriti, jel vas vaše svete dužnosti za njegov vežu, al naša bi želja bila : da vi i omilujete s otim pukom se razgovarat jel tvrdili vi — koliko očete, i pokazivali do mukla da vi Bunjevce i Šokece volite, nitko vam neće povierovat, dok ne opazi : da vi ne samo umorano, već i voljno jezikom tim se posluživate.

Biosam medju magjari koji razne jezike govore, al nikad nisam prava magjara nagodio — da se dvojica drugčie nego magjarski razgovaraju, hodiosam po magjarskoj tamo gdje su nimeci — stanovali — nikad nisam opazio — da su se dvojica sastali, i ne nimački rukovali, premda su i magjarski veoma liepo govorili. Jedini su u iznimki bunjevci i šokci, koji se tuđim jezikom rukuju, i tako ne izbrišljivi znak odaju : da jim bunjevački i šokački jezik nije u srce uraztao. A gdje se jezik govori — koji neima koren svoj u srcu, toga nezaliva ljubav, već samo zvanična sila, koja još nikad nije mračnu pamet prosvietlila, i neotesano srce ugledila. Dakle ako naši učitelji, neomiluju naš jezik, on će izamrit u crkvi, pa će Bunjevcom najposli tako pridikovat, ko onim divijacima kojima nosimo ogleđala, pantlike i djeđane, da ji upitomimo, pa što od misernog njevog jezika osvojimo. Ne će li spadat na nas što sv. Pava Korinthianom govori, kojasu bez duše glas daju ča, ili svirka, ili citara, ako različnost glasovah neuzdadu, kako će se znati ono, što se piva, ili što se uz citaru udara? — a ko po jeziku očitu besidu nedadete, kakoće se znati ono što se veli? bit će te bo u zrak govoreći. Kakoće reći amen, svrhu tvog blagoslova? buduće da što veliš, nezna, na poslidku zaključići ovaj veliki narodah apoštol, hvalu uzdajem Bogu momu, da sviuh vas jezikom govorim.*) Na prvoj velikoj svetkovini Duhovah, nije Isus poslao svetog Duha : da se izlie svrhu onih raznih narodah koji su bili u Jerusolymn izkupljeni : da oni nauče jezik apoštolah, već se izlio svrhu apoštolah, da nauče jezike raznih narodah; Čujte samo one narode kako radostno govore nisuli eto svi ti koji govore gali-

*) Kor. 14. 7. 8. 9. 16. 18.

lei? a kako mi čusmo svaki jezik naš, isto tako se raduju i Bunjevci i Šokci kad vas Svećenici i Učitelji čuju da u njevom jeziku govorite barem u Crkvi i Škuli — al govorite i nezapletjete, jel ako ga umorano samo govorite, ako vam se nije u srcu ukorenio, ako se nije u pameti razgranato — onda Vi svećenici neće te umit puku Bunjevačkom i Šokačkom izviti onu milinu : kojom odiše svako slovo svetog Evangjeliuma, a vi učitelji neće te poznavat sve one staze : koje vode do uma i srca onih malahnih : koje su Bunjevci i Šokci vašoj zvanii povierili — oni Svećenici će dakle ukračit puku kršćjanskom slatkost rieči božje, a vi će te piće i ranu tiela i duše umanjat. U sadanjem svietu ko jedan narod od knjige odlučići, taj pritvori vrata prosviete uma, i posvećenja srca; a gdje se jezik neučići, tamo se zaprika stavlja medju knjigom i pukom, dakle medju crkvom i pukom, medju školom i pukom medju prosvietom i pukom, medju kriptostjom i pukom. Da ni je knjiga puku potrebnna, nikad je sveta Majka crkva nebi pisala.

LIST IZ RIMA.

Od kako sam u Rimu, mnogo put sam čuo govoriti : da talijani samo toliko radom priskrbiti mogu, koliko jim dosta, da mogu od dana do dana životariti. Dosad i virovao sam i nisam, jerbo sam mislio, da je ovde tako, kao kod nas u slavnoj i obilnoj Bački, gdje ljudi u zimu sav rad na stranu bace, te odpočivaju priko cile zime, da tako snagu izgubljenju ponove, i u proliće s novom snagom posla se late. Kod talijana braćo moja sasvim vam je drugčije. On nemože toliko kroz godinu zavriditi ili zaslužiti, da zimu bez brige provede. On ti mora svaki dan svoj poso virno ovršivati i tako svoj kruh zasluživati.

Čerez toga i nesvetkujtu talijani, kao mi : dva tri dana zaspake. Za njih je dosta i jedan dan, jer dva dana da svetčare : prvi dan bi imali čega zagriziti, al drugi morali bi postiti kao na veliki petak.

Osvidočio sam se te vidio mojima vlastitima očima, da je to živa istina, što sam prije reko. Reći ćeš mi mili moj štioče : ded reci mi odkud tebi toga izkustva? Ako ćeš me rado poslušati, ja ću ti dragovoljno pripovidati. A da hoćeš o tomu ni ne dvojim, jer sad je i onako zima; te ljudi sad i ne rade drugo, nego jedan drugomu pripovidaju, što su gdje vidili ili čuli. Te ako je tako započeo ću i ja svoju pripovidku, koja nije izmišljena nego je živa i prava istina.

Zima u Italiji u tomu sastoji, da jedan dan kao drugi kiša maždi. Ove godine imali smo više kiše, negoli prošlih godina. Na Božić takodjer nismo ostali bez kiše i to krupte. Ali to još nije tako veliko zlo ni čudo za onoga, ko se već priučio rimskom nebu. Na Božić vidilo se da Tiver (rika) raste očividno, al ni u kraj pameti nikomu nije bilo, da bi voda toliko nabrekla, da brig pritira. Dvajest sedmoga Tiver ti se izlio, i razširio po ulicah rimskih. Izprva samo nekoliko sokaka je zalio, i tako jako, da se ljudi iz kuće maknut ne mogahu. Dućandžije ne mogahu trgovati, nit vrata otvoriti čerez silne vode. Siromasi pak, koji su u podrumu stajali, bili su zaliveni kao tekunice, te begali hitrim skokom na btižuljke, da tako barem život oslobode i sačuvaju od pogibelja, ako već svoje maleno siromaštvo od vode i potopa izbaviti i oh-

ran
stoj
dal
jim
da

bo
po
dri
jan
jim
dr

ko
ri
im
ku
A
ji

m
lj

š
g
k
k
ri
li

n
d
u
d
z
u
v
j
t
z
t

raniti nemogaše. Tako su isto prošli i oni, koji pri zemlji stojahu. A oni pak, koji stanovahu u gornjemu katu, gledali su kroz prozor i čekali kao švračići iz gnjizda, da jim kogod donese i pruži jedan ili drugi komad kruha, da ne umru od gladi.

Puk se uzrujao bio i okrenuo vikati: eto nam biča božjega; Bog nas kazni, jer su talijani našega pravoga poglavara, svetoga Otca, porobili i u Vatikanu zatvorena drže. Ovo kad je bilo vidilo sadanje poglavarstvo talijansko odmah je obećalo, da će se za njih skrbiti, i kruha jim pribaviti. Tako se i sbude, i moralo je tako biti, jer drugčije bilo bi rata.

Odmah su počeli na vrat na nos praviti ladjice, na kojih su se vojnici i državnici rimski vozili po ulicah rimskih kao po drugoj Veneciji, te su dilili kruh. Koje imo kotaricu, taj ju svezo na vrbicu i tako spustio izpod kuća vozečim ljudem, da mu udile jedan komad kruha. A koji pak toga neimahu: ti su otvorili prozore i tako su jim u sobu kroz prozor kruh hitali.

Ljubav svetoga Otca nise utrula ni u tamnici prama Rimljanom, jer i sad u ovoj nuždi je pokazao, da jih ljubi, da mu srce u grudiju i sad za njih kuca, te da s njimi zajedno ovu kaznu božju podnosi i trpi. Prisiviti gosp. biskup De Merode papin milostivnik, jednu ladju kruhom napunio brodio je sam po ulicah rimskih i dilio kruh siromakom. Osim toga dao je sveti otac svakomu rimskomu plovniku novaca, da podile onim, koji su u velikoj nuždi i kukavštini.

Na Božić sveti Otac znajući dobro, da su mu činovnici, koji sad ne imaju nikakve časti u velikoj nuždi, zato da jim malo olakša, dao jim je 20,000 škuda. Ali što su učinili ovi poštenu i veledušni činovnici? Znali su oni dobro, da je sveti Otac ove novce u dar od puka dobio, zato sad i oni to su doključili, da ove novce povrate mu u dar novčića svetoga Petra. Malo je bivalo ovakih svega vika, a danas još manje, a odsele valjda ne će ni toliko jih bivati. Sveti Otac vidivši ovu oduševnost zaplako je, te je reko: podilimo sad ove novce sirotim rimljanom, i zato sad je dao 50,000 škuda razdilit onim, koji su patili u potopu. A jedan odličan plemić rimski, Torlonia, 40,000 franaka je podilio kukavnim.

Talijanski kralj stiže 31. Prosinca u Rim ko iz vedra neba grom, i odsidne u palači otetjoj, Kvirinalu. Poštenu ljudi kojim nikako zlo — svist ne grebe, putuju bilim danom. A svitile krune ostalih država, kad imaju kamo doći, tu ti se puk spravlja, da ga što svitlije i većom radošću dočeka. A da će talijanski kralj Rim posjetiti, o tom niko ništa nije znao. A zašto to? zato jerbo su talijani dobro vidili, da pravi rimljani nisu oduševljeni za kraljom, koji tudje države odkida, te ako jim za dana dodje, neće niko prid njeg izići, dakle mislili su, da će bolje biti ako ga noćom uvuku, kada ga niko ne vidio bude. U pet sati posli podne već se odvezo iz Rima. U to vrijeme pobožni rimljani velikaši kao i siromasi u crkvah su se Bogu molili i Bogu zahvalili na staroj godini.

Dvajest devetoga oko podne počela je voda opadati, i tako brzo, da već prid večer mogo si po više ulica šetat se, gdi je prije podne voda ležala. Ali u niskih ulicah još jednako stoji voda.

Mnogo je štete načinio ovaj izliv. Ima taki ljudi, koji više od deset hiljada franaka su štetovali. Nikoliko čifuta se u vodi zadavilo.

Još recimo koju o onih stvarih, o kojih ste vi već

na svaki način čuli. Talijani*) na blagdan začeca B. D. Marije nasrnuli su noževi oružani na pobožne i bogomile rimljane, koji su hteli crkvu svetoga Petra pohoditi i tamo se Bogu pomoliti. Izprva samo su izsmijavali pobožne rimljane, a posli tu ti se zametnuo čitav rat. Četiri čovika ubiše, a više jim težkih rana zadadoše. Jedan lopov utrnuo je svetiljke (lampe) dan i noć goruće na grobu svetoga Petra. A kip sv. Petra upljuvavat, kao čifuti Ieusa. A niki drugi lopov šešikom na glavi i smotkom (cigar) u ustima šetao se gori-doli po crkvi sv. Petra, baš kao po kakomu kazalištu. Kad su ga opomenuli, da ne pravi smutnje u crkvi — odgovori: kad je vam slobodno tamjanom oltar kaditi, zašto ne bi bilo meni slobodno pušiti? kad dim moje smotke tako leti i uzdiže se u vis, kao i vašega tamjana. Slike B. D. Marije cigljami lupaju. Na blagdan začeca više prozora su razbili, jer su pravi rimljani na prozor sviću izmetnuli, da pokažu, da su oni i sad ditca virna Majke božje.

Poglavarstvo ovih slobodnih zidjara ovake lopove ni ne kazni, nego jim dopušta, da po volji rade, što jim se hoće proti viri.

Rimski zavod sad ne ima više od pet stotina učenika, a između tih ima 350 čifuta, a ostali su sinovi sad u Rim uvučeni slobodnjaka talijanskih.

Rim 1. Siječnja 1871.

Bariša Matkovich.

NOVOSTI.

— **Tužni bilizimo** žalostnu viest: da je najvećeg Hrvata, veledušnog i blagodarnog, napridka, i razvitka slavenskog Prijatelja Preuzv. Gospod. Josipa Strosmayra — neumerlog imena Djakovačkog Biskupa — pogibeljiva bolest napala. — **Potriebnoje**: da svaki rodoljub ruke svoje Nebu uzdigne i revno se pomoli: za oporavljenje zdravlja po narod toli koristna.

— **Moljac je dosad** tušta liepi i skupi stvari izgrizo — al će mu se skoro zubi zatupit, jerbo je učeni g. profesor Gray iznašo da moljac ondud biži, kuda se Naftalin uložiti.

— **Ministar pravosudja** kani jednu ogromnu sgradu zidjati, u kojoj bi se nastanile i male i velike sudnice Pešt-Budima. Iz dopisa kojim pozivlje Predsjednike na vićanje — vadimo radostne viesti 1-o da će se još za ovog saborskog zasjedanja nova sudska osnova uvesti, 2-o da će u pravosudie ustmenost se usnovati, 3-o da će se o došastjem zasjedanju gradjanski i kazneni zakonik saborskom razlaganju predložiti.

Novije.

Francesi neidju na konferenciju. — **Chanzy General** franc. napriduje. Treskov i Werder nimački generala dobivenom pomiju vele da će navalu francesah odbiti. **U Londonu** u skupštini Englezi pozdravljaju francesu, a u drugoj nimci pruse. Favre i Picard žele: da se Trochu vodja u Parisu smetne — vele da neima živahnosti.

POGLED U VILAJET.

Šta su slaveni toli svitu dodiali to bi radi bili znati, štio čoviek nimačke ili magjarske Novine, u kojimaje razgovor o uzdržanju, Austro-Ugarske, ili o snovanju na tu svrhu kakog saveza, to je odjek zadnji uvijek: da Slavene valja ugnjetavati. Sad je g. Bismarek pružio

*) To nisu Talijani već bekrie jednaki u svakom narodu — koji kako u Nebu nemaju Boga, tako na zemlji neimaju prijatelja. Ured.

ruku Austrii pa da ji vidiš kako se nadmeću dokazivat : kaka će to velika srića po Austro-Ugarsku biti : ako se za skut pruske uhvati.

U svoj poviestnici Pruske od kako se počela po tudjim ataru širit nepoznajemo slučaja da je što na korist Austrie učinila, već gdjeje samo mogla, tamo je na putu ratnom i diplomatskom bez pristanka njenom napredku i razvitku zaprike stavljala. Od kakoje Austrio-Ugarska postala nikad umietni smijonii, i lukavii čoviek nije kormilom njezinim vladao nego g. Bismarck, svaki čovik dakle, kog Egipcijsko okobolje nije napalo, mora uvidit : da će iz ovog saveza Austro-Ugarska terete dieliti, a korist će g. Bismarck po Prusku sabirati. Što su nimci tako vrlo na Slavene uzavrlji, da vole neka krštjana gazi Turčin — no da se slaveni na jugu izprave, tomu se ne čudimo, jel u njima smatraju onu zapriku koju bi trebalo odklonit : da mogu svoje gospodstvo na Jadransko i Crno more iztegnuti. Al to nam je čudo što prid očima državnika magjarskih jednom nepukne, da uvide da je po ugarsku najveći blagoslov : ako se na njenoj granici sklope nezavisne kraljevine, jel onda će u taj mah pristat opasni Rusie upliv. Al toje sudbina ljudstva : da i pojedini, i države ridko upoznadu svoje izkrene prijatelje, već ko najumitnie znade lagat — taj najviše ljudi okolo sebe sakupi. Nimci su već počeli bumbarde na Pariske tvrđjave bacat, dokle će ove odporom iztrajat to neznamo ; već toliko vidimo iz oprave nimacah, da ulazak u Paris ne smatraju za lak posao — zato su nakupili silne topove koji tana od 90 funti bacaju i mužare, koji na 7000 fati udarci svojih dopiraju. Al poklem uz sve te sile nije nade : da će se Pariška vrata skoro prid njima otvoriti. Zato su se u flanel i kožuve obukli — pa se mesom dobro hrane i vinom poje da mogu iztrajati, i to sve kako se sami u „Köll. Zeit.“ hvale, po requisitii, drugom riečom otimanjem od francesah. Versailles sad ko Mekka tamo idju mahomedanci da se Mahomedu, a ovamo, nimački prijatelji da se Villimu klanjaju, Austria-Ugarska je već obećala, da će pouzdana muža tamo odaslati. Na Londonsku konferentiu poslali su g. Antuna Szécsena da bude na pomoć tamošnjeg poslanika g. Apponyie. Franceska sve snažnie podiže ruku koja ako nepostane siljevita, sigurno će lovor pobjede sabrati — al se valja bojati : da g. Gambetta neće vieran ostati načelima u Bordeaux najnovie očitovanima : da će se poštivat pravo osobeno i jednako branit pravo državno. Vlast uvik vuče za sobom lažimaže ko osinu. Ovi je gone : da sve što još uzgor stoji podloži. Do sad je Gambetta uviek govorio o narodnoj skupštini — koju bi trebalo sakupiti, da se narodna očituje volja, a sad nisu republikanci mogli sgledat u municipiumah savetnike po gradjanih birane, već su savetnike razpuštali — i uveli one — kojisu po sadanjim ravnateljstvu sastavljeni. Sve većma dižu glave ljudi, koji ništa ne prinose na žertvenik državnii, već samo druge ljude sićaju : da valja svu imovinu, i svu obitel za domovinu žrtvovat.

Mal ako sve druge državnike pod noge nemetne g. Gambetta, jel on posiduje najoštrii jezik. A ljudi su po najviše zadovoljni time : što se govori, i ridko pitaju za onim što se čini. Srića se uhvatila za kola Viktor Emmanuel, Rim tako muje u naručje došo — ko jedna milosnica, koju je prije ljubovnik badava za ruku molio, a sin Amadeus dobio Španjulsku krunu. Otac je 31. otišo u Rim gdje pomoć dilio ljudem koji su po izlivu Tibera oštećotvani, iz Kvirinala Papu pismom posjetio čudnovato je

što se piše : da su ovom prigodom strani poslanici u Vatikenu prosili — da se povodom te svečanosti neizvede kaka smutnja; kada papalski Tajnik Antonelli prid svem svietu dokazuje : da se na pogrdu svećenikah, i samoga Pape svaki dan izgredi ponavljaju a oblasti začepljenim očima i gluhim ušima gledaju, U Madridje stigo novi kralj Amadeo — gdjeje onda njegov najrevnii prijatelj marsal Prim u dobivenih ranah izdahnio. Varoši očituju : da što je veća obraženost — toje žestja želja za potpunom zakonitom slobodom, svagdi u glavni gradovih — pokaziva se pučanstvo : za republiku pripravljeno — u Madridu više četa domobranski nisu htili da svečanosti ulazku novog kralja, častnu službu obavljaju — ove sad razoružavaju, jel se bune strave. Kako nove visti javljaju — Prim je posto žrtva svoje izreke parlamentarske, kojom je očitovao : da je gotov ustav pogazit, ako se toga naredbe s njegovim osvidoenjem sukobile budu.

TRGOVINA I OBRTNOST.

Cjenjenik Peštanski. Bilo je već taki godinah — kad su ljudi sigurno računali : da će o proliću rana tražena postati, i jako su se privarili. Valjada nitko nije zaboravio — da posli 1863. godine kadaje silna živina oskudicom piće propala, dasu ljudi esapili, da će se cina marve o došastjoj godini neobično podignuti — al to se nije sgodilo — jel naidju nečekane okolnosti, koje računu ljudskom drugi oblik dadu. I sad ljudi računaju, da će se nimci i francesi izciditi, pa će kod nas oporavljenje tražiti, ipak nevalja spameti skinuti : da odkako su zemlje s gvozdeni putevi izprisicane, a talci mora s parom se bore — da je i najveća daljina okratjena — Rumunja Rus Poljak, pa Amerika tamo odvoziti ranu umi, kuda mi našu spremi kanimo. cjena je rane prošaste nedilje 10—15 nov. skočila al to je zlo što se nimci još i sad na naši vagoni vozaju, pa naši trgovci nemogu svoju gotovštinu na piacu odpraviti.

Kohl repca — prodavala se po 9—9 fr. 15 nov. Ulje prociđjeno 33 fr.

Spiritus Stepen 44—44½ n.

Mast svinska sa sudom 37½ fr. a uročena za sliedeće mjesece bez suda 35 fr. 75 n. — 36 fr.

Slanina s jabane težja 30¼—30¾ fr. lakša 25 fr. 50 n. — 29 fr. 75 n.

Loj 32½—33 fr.

Marva par volovah 130—305 fr. par kravah 112—285 fr. krave s teletom — komad 65—164 fr.

Iranjenici maža 26—29 fr. 50 n. govedjine, maža 26—30 fr. 50 n.

Srebro prodaju stotinu za 121 fr. 50 n. a dukate po komad 5 fr. 84 n.

Visina vode Dunavske.

Pešta, 7. Sičnja 10' 6" opada.
nad 0

Poruke uredništva.

Milanku. Pjesma će se na krila naše Vile nasukat — da ovu naš rod većma obljudi. — G. bratu Beču u Augustineumu : Dojdi nam pa i kod nas učini rodu glas. — Vaškut : Liep sinam — samo drugdaš pogledaj i u ogledalo, da nebudeš perjav.

BUNJEVAČKA I ŠOKAČKA VILA.

TAMNIČAR VRHOVAČKOGA GRADA 1555. G.

„Tužna li si o mladosti moja! —
U tavnici zarobljeni sin
Ladnu strunu samo l' udarim
Proliju me suze s nepokoja . . .
Silno srce za slobodom kuca
Smutna pamet u sto mislih puca!“

Spjevav tako na junačku stane
Utavničen sužanj sobe sve
Silni junak krvi slavonske
Po imenu Grajić Milovane — ;
Jedva „puca“ lasak strune zveknu
Tužni glasi opet mu proteknu :

„Rode mili! ja l' ti sada dremaš
Te ne'zbavljaš tmine vodje svog,
Il ti daje sudac krivde strog
U slobodi da nuz gusle pjevaš
Slavu mnogom' slavonskom' junaku
A o meni ni spomen u mraku? . . .“

To izusti, a srce mu pukne . . .
Teški uzdah duha viteškog
Čuje uho Paše požeškog, —
Zubi škrine, zinajevito hukne :
Amo momci! da nerobi robja —
Njim na svjetla opozojna kopja!

U to banu košćunasti Turci
Okolo vratih živac pećine :
Kam te, dje te, kliknu, Slovine ?
Da te gladni progutamo vuci!
Ded naprvo ko nam onda dodjo
Tamničarskih sader skotah vodjo !

Crna noć se danom preobrnii, —
Tvrde stiene svjetlost obhodi —
Mrtvo tielo slavnom' vojvodi
Jur ejeliva uze zemlju crnu . . .
Na to skoči jato sokolova',
Vrata pakla kano da zakova.

Panc sila olova i prava, —
Silni Turčin s Milovanom mre —
A sa momci Paša iztrčo; —
Kako trči tak' se strmoglava ;
Do junakah dvista oruženi
Niz pećinu jaz u nevidjeni.

Zveket stoji kopja i oruž'a
Vrišću hati zobni, otmeni
Nad silesni Turci pobjeni,
Što slavonski junak zaokruža. —
Silna vodja Grajić Milovana
Osvetiše prsa Požežana ?

Blaž.

NARODNA. (Iz magjarskog).

Od davno mi već govore
Da se ženim ja;

Jer imade tolko cura
Kolko zvizdi sja,
Pa da sebi već izberem
Druga iz medj njih ;
Jer me mladost jer me doba
Brzo prolazi.

Znađem ja to vrlo dobro
Od davno to znam,
Da imade tolko cura
Kolko zvizdi tam'. —
Al zašto ja da izmedj njih
Sebi tražim druga,
Kad je meni drug od davno
Težka briga tuga. — S. G.

NARODNA. (Iz magjarskog).

Mala kuća stoji sama,
Nizki pendžer cvit kiti.
Ej al ipak više vridi
Neg palaće bogati.

Mala j' kuća, al cigurna;
Jer si onde ti luče!
Ta trista ti tvojih zala
Ti s' njezino blago sve!

Kupio bi kuću malu
Da j' uzdarje (radaš) cvitak taj,
Ne bi za nju ja žalio,
Onda dati svit i raj. — S. G.

EMMI.

Ah! neskorna sudbo moja
Dokle ćeš me goniti?
Dokle ću ja bez nadežde,
Ljubav moju tajati?

Zašto dami duša gine?
U cvetućoj mladosti.
Zašto dami srce veni,
Za dragom utajnosti?

Dosta sime gorka sudbo
Od postanka gonila!
Svu si svoju ljutu radost
Na me mladog izlila.

Sad prestani, i učini
Da ovako ne venim.
Kaži mojoj miloj Emmi,
Za njom jednom ja čeknim.

L. Oltványi.

PISMA.

Oj gorice goro zelena,
U tebi je voda studena.

Ja sam ti se rada napiti,
Al nemogu leda probiti.

Pod ledom se trava zeleni,
I u travi ruža rumeni.

Ja uzbere stručak pre zemlji,
I ja daje Dragi od želji.

Oj evo i serce ljubiš koga više neg
mene,

Al od sele neću ni tebe.

Za što draga ljubim tebe,
Volim tebe nego sam sebe.

Bačvanin.

CVIETJE I ČOVJEK.

Cvietje je liepo.	Liep je čovjek.
Jer je mlado,	Kad mu lice
Pa zeleno ;	Izjednače
Te izgleda,	Mirne sviesti
Kud' s' okreneš,	Ositjanja :
Sve veselo. —	Sja ko sunce. —
Akad opadne	Al' je griešnik.
Onda s' smrkne,	Kano mrka
Što aljine	Strašna noć'ca;
Nejma takve,	Niti smije
Kao prije	Pomisliti
Izvezene. — —	Svoga stvorca.

O.A.V. Franj.

POPUNAK PRIJAŠNJEMU NAU-
KU O OŠTRENJU BRIJAČE
BRITVE.

Recite mi dobri prijatelji!
'Bi l' se britvu oštriti učili,
Kad se brijat već morate sami;
Primiti mi nauk očete li,
Ja što dati o tom vam naumi?
Bolje ćete biti obrijani,
Nejma tude dvojbe, vjerujte mi;
Vidit ćete : prorok sam valjani!
Čujte dakle što vam dobra veli,
Koji vas je naučiti željni. —
Kamen vodom pijaćom oplakni; —
Kad se britva oštri, nek je vlažni.
Legja britve na krila podigni,
A oštarje neka je izpod njih ;
Jer legjina to težina čini,
Kad kamena leži na ravnini,
Da oštarje skočiti prisili,
Te ostane kamen njega prazni.
Naporebar pako britvu skloni,
Da ne tupi konac joj tanani.
I jer nejma, gdje da se nasloni,
Što joj legja leptu na visini;
Oberučke krajeve joj stisni,
Te ji pridrž u jednakoj sili.
Legja pako napred joj okreni :
Ma ne bilo oštarju po volji! . . .
Kano brana što puži na zemlji,
Brime nosi, da grudjve razlomi :
Nek i britva stenje pod tvoj' sili,
Ako misliš, da ti se izoštri ;
Drž ju tupu u težkoj pokori,
Na kamenu drljaj i iztari.

Kosit će ti bradu sve po volji.
A kad kamen opomenu čini,
Da je britva skoro na strmini :
Priko legjih oštarje primetni,
Te nastavi natrag poso putni.
Što se crni, i što se bieli
Na kamenu čini trud zabavni.
Onda kamen od vode otari ;
Metni na njegov, ko zrnice, maleni
Dio hrdje — te prstom raztegni : —
Tol'ko hrdje u velikoj cieni,
Jere britva od nje ništ ne tavnj.

I hrdjin je — ko poso vodeni ;
Al' su druge te naravi stvari :
Jer je voda, koja žicu motri
Dopeljati k' oštarnoj obali ;
Hrdja pako sve o tome misli,
Kako bi se izravnali zubci, —
Zato s' ona upinjajuć bori,
Da brijače ne bud' zubi šuplji.
Hrdja, voda različite stvari :
Al' oštrenjem jedne u namjeri.
Hrdja bieli k' tome kamen voli ;
Za vodu je pako bolji crni.

Ako imaš i crni i bieli,
Obadva jih vodom prijatelji ;
Ali hrdja neka voli bieli.
U nuždi će valjada i crni
Sestri vode, bit hrdji po volji. —
Kad je britva pribolila boli,
Kamen — — voda što su joj zadali :
Operi ju od umorah znojnih ;
U čist krevet od krpah ju metni,
Nek' joj umor bude na krpini ; —
A izglađi kamen suvi bieli.
Te ju gladnu nuz bradu pritisni.
O. A. V. Franj.

U Hoku Sriema 11. Stud. 1870. Da bi se sve ono baciti imalo, od čegagoder se šta boljega nalazi : onda onaj, koji baca, naposljedku ne bi imo šta da baca, jer je već — sve pobaco. Koliko bi ljudih bilo na svijetu, da se za život ostavi samo onaj, koji je licem najljepši : buduć da međ' svima jedan jedini može samo najljepšim da bude, a svi drugi ružni ? Pa jer se i u ružnom stvoru (oprost za izražaj) takog što golemoga nalazi, što bi se badava tražilo ma i u najliepšemu : ni je li to onda takodjer mana najliepšemu stvoru ; da bi se stog isto onako zabaciti imo, kano i onaj stvor, kog je mana očitija ; buduć čim se težje odkrije kakva mana, tim je mrzkija ? A to stoji i glede nutrenih t. j. duševnih darovah. Svagdi ćeš naći razlike. Al su sve razlike jedna s' drugom krasan niz čudnovatoga dila božjega. Baciš iz tog niza makoje zrno : već si zamrsio dilo božje. To je pako znamenje bolestne ti duše : jer i bolestno jedžece izbira tielo, al mu ni jedan, dok neozdravi, neprudi. — Podjednako te kriepi svaki jedžek, ako si zdravog želudca : podjednako te truje svaki jedžek, ako je otrovan.

O. A. V. Franj.

ZAŠTO SE SLAVENI U BROJU I IMOVINI GUBE ?

II. Polje duševno. Na tom polju — stoji prid nama kuća, škula, i crkva. Čovik koji želi da mu se nebo na voću osladi, usadi drvo to zaliva, izpravlja, i od suvišnjeg krivog granja očisti. Tko bi dakle mislio ; da netribe izpravljat pamet, srce i volju diteta ? toje sve klica u tilu ko ona pšenice u zemlji, ruka čovčia i božja triba tu da diluje, da se ta klica krene, lipo tira raste, klas izbaci, i zrno kano radostni plod donese. Roditelji u ditetu imadu prid sobom čovika, u kojim stanuje duša po Isušu krvavom mukom i smrtjom odkupljena. Pamet triba kretjati buditi, na dobre misli, srce na plemenita osićenja, volju na spremnu pokornost, i to ne jedan put, ne sto — ne hiljadu puta, već od prvog trenutka, kakoje dite iz materine utrobe u kolivku došlo, pa dok god iz pod roditeljski krilah ne izidje.

Al naša zadaća nije to da mi ovde nabrajamo šta bi tribalo činiti, jel to u drugi djelo krug spada, time se zabavljaju poučne knjige, koje se i dosad pisale, a sad osobito za naš rod po društvu svetog Jeronima u Zagrebu izdaju. Mi moramo žalostno zabilježiti : da naš rod neosića tu dužnost da valja čeda uzbudjivat od počela na dobro, zato naša dica za dugo neznađu progovoriti, a još manje mudro govoriti. Naša dica nauče grdne, i grišne riči prije nego mudre, pa te govore i prid roditeljem van da se posvituju, otac i mati misle : da je potriebno dite naučit kako valja kašiku u ruku uzet, da netribe s livom već s desnom za zalogaj se mašat, al to jim ne pada na pamet : da triba prije nego što se za taj maši,

znati iskat ; to misle : da valja naučit ga oračice držat, tančicu prest, al kako i zašto valja sad ili kasnie i zašto orat, ko daje blagoslov, da se radnja naplodi, o tom čute roditelji. Oko triba svitlosti da vidi, a duši nauka, da misli, osića, i volju svoju upravlja, domaća pouka manjka našoj dicit, u onom što se tiče uma, srca, i volje, u tom smislu tako žive naša dica, ko pilež na salašu, da nepomanjka pokupi svako zrno bilo dobro bilo zlo. To tije niki stid da otac ili mater sa svojim ditetom se razgovara, ako ne kad vraga, djavla i svakojake bolesti u njegov satirava, a otac — kad sve što je u nebu sveto pogrdjiva.

Jel šta bi starii na to rekli, Bogme valjada bi se baš i smutili ! Koje vidio da dica razgovaraju, njevoje kod peći sist — pa jedno drugo zadirkivat, i čupat, kada će se brižljiva mati prutom kano sudia pokazat, pa će vino i nevino prošibat, eto ti nauke. Naši roditelji neće da znadu : da je dite puno razgovora, t. j. pitanja, jel što njegovo oko vidi i uho čuje, sveje rad znati jel ga je tako Bog stvorio. ako mu neodgovaraš, u neznanosti ga ostavljaš. A pamet, staria idje, to težlje misli, jel misliti uredno, toje težak poso, tako i srce težlje osića, volja se linie kreće, jel svašta po vrimenu gubi friškoću, i gibljivost, nisili opazio na voćici koju si usadio ? Dali bi dakle čudo bilo ako bi naša dica tupe glave, sirova srca, i nesklonive volja ostala ? Slaveni su od prirode bistre pameti, samo ju triba u vrime otvoriti, tako da on umi biti marljivi poljodilac, žustar zanatnik, višt trgovac plemenit umitnjak, i oštar gospodar u svakoj struki učene zvanie, al žali Bože, po najviše ostaje pamet njegova u tamnosti zamračena jel je slabo naukom uzbudjivaju, zatoje na čarobie, vračke, i praznovirstvo prinagao jel ga nisu učili misliti, dakle vrlo lako primi štoje laživo, a teško ono što je istina ; odtud izvire i ta rugota koja je naš narod dostigla : da ga je najgrdnie krivovirstvo u Nazarenismu objašilo, koji se znao mnogo mudriim, Protestantismu protiviti. Odtud iztiče : da ga svaka šuša zna privariti — naidje jedna cigančura, pa svojim lažam izvara evancike — koje nije mogla ni najljutija sirotinja izplakat. Naidje jedan lopov, pa pod izlikom : da će sina od vojničtva izbavit, hiljade nalaže u svoje džepove, izleže se jedan badavadžia — pa nabraja kolikoje puti on bio prid carom, i rekne zašto bi se vi namirili u tom procesu — ne za glavu ! već nakupite novacah, ja ću prid Cara, pa će se stvar u mah prominuti, ta da oni to mogu odvas izpriti, nebi oni vas na namiru zvali.

Na to sva občina odgovori takoje : pa badavadžia, za jednu ili dvie godine dobro jide i pije, a občina izgubi proces — i misto da je po namiri primila 8 — 10 — 12 ili više jutara paše na sesiu, dobie 6 — 8 ; al neka se izkuppe najmudrii prokatori i svećenici, pa nek savituju na-

miru, to se neće primiti, jel je badavadžia parbu savitovao. A toje zato jel nas od maloći nisu učili umovat, razmatrat, razlagat, i rasudjivat, slipac mora slidit vodju. (Slidi.)

ANTUN BUNJEVAC PRIPOVITKA.¹⁾

II. A u toj tamnici nimalo da je lipo bilo. Tamnica je bila pola u zemlji, pola nad zemljom, a sa dvi strane bila je velika baruština; u tamnici nije baš svitlost suviše dosad- jivala, ali kroz uzan jedan prozorčić bar je toliko svitlosti unutra padalo, da bi se, kad je vedar dan, mogla u tamnici razlikovati stolica od stola, kad bi to jest takovih stvari u njoj bilo. Tim lipši bio je komšiluk. Ispod prozorčića krekeću i deru se u bari žabe na sav mah i od svake ruke. A do te tamnice bila je druga tamnica i u njoj jedna baba, koja nikako nije htela priznati, da je ona vištica. I njen tobožni prozorčić išao je na baru, pa kad bi ova dva komšije kroz prozor govorila, to su se mogla vrlo lipo razgovarati, ali se nisu mogla viditi, i osim žaba niko nije čuo, što su se razgovarali.

Ta njihova družba počela se sasvim osobito. Antun najprija tako doznade za svoju komšijnicu, kada je ču, kako se ona na glas moli Bogu. Nije to bila molitva neka, pokorna, nego žestoka, skoro goropadna, kao da baba ima Bogu da šalje prije zapovisti nego li molbe. Nikad se Antun nije učio Bogu moliti, ni na glas, ni u sebi, pa s početka dodjemu baba bogomoljka vrlo čudna; ali malo po malo ustuknu on, gdi baba jedna smije s Bogom da se tako goropadno razgovara, te mišljaše, da će ona biti tako jaka, da bi mogla povući se klipka i sa deset ljudi. Ali on nije prvi s njom progovorio, nego je čekao, dokle komšijnica njega neositi i neprogovori mu. — I junačke žene rado se razgovaraju. I tako rič po rič, i naša se oba patnika brzo poznaše, makar što se nikada nisu vidili bili. Uvo im je moralo biti ujedno i okom. Spočetka je Antun više puta po štogod zajidljivo ili podrugljivo rekao komšijnici svojoj na njene lipe riči; ali starica je svagda odgovarala tako blago, a tako mudro, da Antunova goropad brzo bi ukroćena. Ako se najpriju rugao razgovoru sa nepoznatom babom, sada mu taj razgovor postade slatkim navikom. Tri stvari počese ga u srce dirati: tišina tamnice, u kojoj se nadje, glas prirode, odozdole od žaba u bari, kojimu kadkad dodje, kao da ga skitnicu mami u izgublenu slobodu, i iz komšiluka glas iz ositljivih ljudskih grudi. Ali on tek ostade pri svome, da ga moraju obisiti na S. kataru.

Za malo dana, i Antun je znao nevolju svoje komšijnice; ali on se njojzi još nikako nije htio kazati.

Starica bijaše bogata udovica J. G. Muž joj je bio imućan gruntaš. Dica nije imala. U svojoj šesetoj godini morala je tu bedu doživiti, da je obtuže, da je vištica. Bogata vištica — to je što ritko. Ali u ono vrime nisu brojili godine, jer su u S. u bili jednu višticu spalili, pa rekoše komšio: da neće da su gori od susjedah. Elem potegoše prvo siromašno i ružno žene, ali kako je svaka vištica morala iskazati, koje su joj pomoćnice, revnost pak gospoda sudija tim veća bivaše, što se vištica više javljalo: to dodje na poslidak red i na lipe, mlade i bogate žene.

Mnoge žene uesrićise se tako, ali ni jedna nebi- jaše tako nesrićna, a tako junačna, kao J. G. Pedeset i osam puta potezali su je na mučenje, pa opet nije htela ništa priznati. Bogme je Antun dobro iz načina njene molitve pogodio, da bi ona mogla u škripu držati i deset

¹⁾ Od Gosp. Gjorgje Popovića Urednika Danice i Srbskog Naroda „poslana“. Ured.

ljudi. Sudije skoro da očajavaju; jer nije im moglo podneti, da oprostite ženu, koju su pedeset i osam puta mučili, a da je osude bez njezina priznanja, to takodjer ne- biva. Uz to čuo narod, kako se J. G. junački drži, pa mu to pobudi spram nje sažaljenje, a zbog toga počese već ljudi i gundjati protiv tih sudija, od kojih još malo pa nijedna žena neće ostati neobtužena. Dotle je sve to lipo išlo kao namazano. Trideset i dvi žene obtužili su, osvi- dočili i osudili; ni jedna nije se vazdan civrala. Najviše ako su jednoj ili drugoj obisili terete na noge, pa je tako istegnutu obisili o užetu, dok gospoda sudci nisu ručali. A kad su se vratili sa ručka, obično su žene sve iskazale. A sada zbog tvrdoglave G. da se pokvari sav posao, a tako su ga lipo udesili bili! Jer osim nje bilo je još dosta drugih žena zatvoreno, na koje se takodjer sumnjalo, da su vištice. Ali kad ositiše, da narod počinje gundjati, nisu se usudili počinjati nove parnice, dok nisu ni stare svršili. Ponda uz sveto morade i taj pokor sa Antunom doći — kao da je s neba pao! Ona neće nikako da prizna, da je vištica, a tako bi je rado bili osudili; a Antuna bi drage volje pustili k bisu, ali on ni kad su ga mučili nije htio reći, da nije ništa kriv i dužan! Gospodin birov mišljaše, kad bi samo i Antun bio žensko, pa bi onda njega kao G.-cu mogli osuditi, a J.-ju pustiti na slobodu kao Antuna; tako bi, veli, svakome bilo po volji, a sud se nebi osramotio.

Pored sve te muke hoće sud da dobije posla i na drugu stranu. Od istoka, tamo od S.-na poče dizati se diplomatska oluja. J. G. nije bila tek koje ko, nego kći jednog S. odličnog gradjanina i trgovca, pa njena rodbina u S., kao i svi S.-i koji su tada tamo prvi trgovci bili, jer onda još nije u našoj zemlji bilo toliko Civuta, — elem svi oni izradiše kod S.-g magjistrata, da se on zauzme kod susjednog magjistrata za sirotu J. G., a uvi- reni su bili, da je ona sasvim nevinna. Ali to sve nepo- može. Jer gospodin S.-i birov veljaše, da bi se sud time osramotio, kad bi on koga potezao na mučenje pedeset i osam puta, pa onda da ga pusti tek tako iz tamnice. Ali S. nedadoše mira. Baš se te godine iskupila dijeta u Po- žunu i na nju je došao sam česar. Deputati S. dobiše od svoje varoši nalog: da se kod deputata S.-ki zauzmu za J. G., a kad ovi u prvi mah rekoše, da oni tu nemogu ništa činiti, to stanu S. poslanici prititi, da će oni tužiti S. sud samome caru i kralju. Gospodja J. nije, istina, znala, da stvar njena tako stoji, ali je toliko znala, da za nju rade moćni prijatelji, i stoga se držala čvrsto, kao da joj je u grudima srce od čelika. Ali magjistrat S. znao je tim bolje, što se sve radi gori, pa jer nije mogao naprid, a natrag nije htio, to ostade, gdi je, tu je, napustiše sve parnice, a roblje zadržase u tamnici. U S.-i tako nije sud ništa radio. (Slidi.)

GAZDALUK.

KAKO TRIBA VINOGRADU OBDILOVATI?

Počem su poslovi vinogradski svugdi poznati, gdi god vinogradah ima, to ćemo ovdje samo ono izvesti, što bi tribalo drugčije raditi, no što se radi. Ovamo odma spada gnojenje vinograda. Kao god što je lišće za drva u šumama najprirodniji gnoj, jel u lišću ima taman oni- jeh osolinah, koje su nuždne za odranjenje drveta, tako je isto loza i lišće vinovo najzgodniji gnoj za vinograde; ako dakle vinograd nije baš sasvim izdao tada je za njega najshodniji gnoj loza i lišće.

Kad se vinograd reže lozu odrezanu triba u par- čad od četir palca od prilike iseckati i između čokoća

ostaviti, pa kad se vinograd okopava, tada ju u zemlju ukopati; ta će loza iztrunuti i vinograd prirodno, pouzdano, a jeftino nagnojiti. Lišće se ukopava u jesen, kad se berba svrši. Sasvim oslabljene vinograde valja samlivenim kostima jedared nagnojiti, pa zatim lozu samo izseckanu ukopavati; ovo je jedini dobar i valjan gnoj za vinograd. — Ako je kost zdravo sitna, tada ja triba samo vodom ovlažiti, izmešati sa zemljom i pepelom podjednako, pa oko čokota, no ni na čokot, ni na žile, plitko ukopati. — Ako li je pak kost krupnija, tada ju takodjer valja vodom ovlažiti i s' pepelom i zemljom u gomilo sabiti, pa na miru ostaviti jedno dve nedelje dana, pa posle u vinograd izneti. — Gnojenje s' kostima i suvom lozom nesamo da je najzgodnije, već je i najjeftinije, jel na 3—4 motike vinogroda dovoljna je i centa kostiju. Vino od groždja sa vinograda, koji je gnojen balegom — osobito konjskom — uvik ima neku duvu. — Znam da će se mnogi naš poljodilac podsmevati, što sam kazo, da vino od groždja sa vinogroda balegom gnojenog ima svagda neku duvu, moram navesti, da su u istini naša vina većinom hrdjava i traljava i oni godina, kad je vrijeme za vinograde bilo odveć prijatno, a kad nije vrijeme bilo udesno, onda se i nezasluzuje, da se vinom naziva, a ipak bi u više naših krajeva mogli imat vina, kao u francuskoj kad bi vinograde gnojili čim valja, i kad bi ga znali praviti i nadalje šnjim upravljati, kao što triba; da su vina naša čestita, nebi ji bilo i po 2 i 3 stot : akov u po Srma! no ajd da ostavimo na stranu razgovor o vinu, počem ću o rabljenju vina drugom prilikom govoriti, sad pako namjeran sam ovde o radji — obdilovanju — vinograda koju prozboriti.

Posle gnojenja nužno je da govorimo o mrazovima, jel oni nanose vinogradima isto takovu štetu kao i voćnjacima. Vinograd je mučnije sačuvati od mrazeva na onaj način kao voćnjak, — jel lišća dovoljno nakupiti nije moguće, a gdi bi bilo i moguće, odveć bi bilo skupo, a tako isto ni nega i vode nije moguće o manjem trošku pribaviti. Ima doduše pouzdan i jeftin način, kako se mogu vinogradi od mrazeva sačuvati; počem sam se latijo ovog posla dužnost mi je mome milim narodu sve kazati, što god znam o poljskim poslovima, pa i na koji bi se način i vinogradi od mraza sačuvati mogli! — Po sobstvenom izkazu Mate Haznegela ekonomu u Gumpolskurehenu ¹⁾ nad krijo je god : 1861. isti ekonom gazda u jednom dila vinograda od tri hiljade čokoti svaki čokot sa četvrt tabaka debela povelika papira, a dva dila sa šest tisuć čokoti ostavijo je nenadkrivena, pa je u jesen sa tri hiljade čokoti nadkriveni dobijo 23 akovah vina, a sa nenadkriveni šest tisuć čokoti samo šest akovah vina. Kod tog posla nema nikakove veštine, kad je vinograd počo cvitati, onda je na svaki čokot u srednju lozu privezao četvrt tabaka debele artije, pa je ta artija ostala na čokotu, dok s trava od mrazeva nije prešla. Počem su vetrovi i kiše ipak neke artije otrgli i razkvasili, stoga su posle naručeni tvrdji nadkrivači, koje nećedu moći ni vetrovi otrgnuti ni kiše razkvasiti.

Sad ću još koju o doba berbe vinogradske prozboriti. Spahija je u krajevima našeg naroda nestalo, pa sad nemoramo brati, kad drugi oće, već kad mi samo uzhtjemo. Poznato je svakom, da od prvog zrelog groždja do berbe prodje dva puna miseca dana, pa ipak o berbi sve groždje još sazrelo nije. Držim, da svaki od nas to-

¹⁾ Misto u doljnoj Austriji.

liko razuma ima, da viruje, da se čestito vino dobiti može jedino od zrija grozda. Kao god što paziti valja, da nam groždje, što bolje sazri, tako isto i nastojati moramo, da nam groždje neide u štetu. Svaki marljivi gazda morao je o berbi uvideti, da tada mnogo manje ima groždja na čokotu, već što ga je bilo pre berbe, počem u svakom većom stranom vinogradu ima raznovrstnog groždja, kao ranke, madjariče, dinke i. t. d. koje rano sazrivajuće groždje zaisto berbu nije mogla dočekati! Stoga nam se indi kaže, da vinograd netribo najedared obrati, već od prilike u triput, t.j. svaki put one groždove, koji su zriji. Jedino tim načinom se može sačuvati da groždje u štetu neide i da valjanog vina pijemo. Ovdi moram navesti da u 3 berbe jedino beračica malo više triba, a oni drugi poslovi ostaju podjednako ili se obro vinograd na jedared ili na trired; no kolika je razlika izmedj vina, što se pravi od samog zrilog i što se pravi od mišovitog groždja!!! Uviren sam, da je malo ljudi u nas, koji su pili od onog prvog, a tako isto sam uviren, da je od ovog drugog mlogo poumiralo pre vrijeme, mlogo poubijano! — Kako po gornjim navedenim razlozima, tako i težnja za samostalnom upravom barem u svojoj imovini, triba da nas uvire, da nevolja što se od predpostavljene nam politične vlasti rok odredjuje, kad se vinogradi brati moraju. — Drugi put sam nameran na pose o „vinu“ i njegovom „rabljenju,“ — samo ako mi u vašem poštovanom listu mojim člancima — mista date — govoriti.*)

U Eperješju koncem miseca rujna 1870.

MILAN P. JOANNOVIĆ,
pravnik na Eperješkom pravoslavno — znanstvenom fakultetu.

Književnost.

Pripovidaju ljudi : da je jedanput Spasitelj svetog Petra u groblje uveo : pa mu pokazivao: vidiš Petre: ovaj da je lieka našo, još bi 10 a onaj 20 godinah svoj život produljio. No o tom nećemo se prepirat, jel se to baš tako sgodilo — poklem ne spada u okrug svetog Pisma i crkvene Pridaje. Al toliko smo već za našeg života upamtili : da čoviek poznaje kake stvari ude zdravlju, i kake to podkripljivaju, te bi sigurno mnogi mladići na čijih grobovi već davno trava se zeleni, na radost roditeljah, i korist čovičanstva živi, a drugi — koji o svakom koraku stenju, koji o svakom oblaku štrepe, koji o svakom jilu dvoje, zdravi snažni i kripki muževi — i žene ostali. No liečnici su dosad po najviše samo time se zabavljali — da su bolesti — koje sujim označili — liečili — al da se i bolest može liečiti tušta stvari moraju oni — koji oko bolestnikah obhadjaju poznavati, dakle liečnici su iznašli: da valja take ili knjige ili Novine izdavati, u kojima će se uki i neuki poučavati, kako treba zdravlje održavati, a bolest odganjati. Take se Novine izdaju u Pančovu po g.g. Doktoru Peičiću, i L. Nenadoviću pod imenom „Domaći Lekar“ cjena jim je na eju godinu samo dva forinta — mislimo da ni jedan otac obitelji neće propuštati, da taj koristni časopis u svoj dom nevede. Ovim načinom će se više radosti na svietu uživati, i na liekove manje platjati.

Ured. Bunj. i Šok. Nov.

*) Bunjevački će te biti uviek dočekani, na takih vrljih mladićih opočiva naša nada, mi stari lahko možemo gdje zapeti, al se uviek uzdamo da će te nas iz blata iztrgnuti. Na vama ostaje svie t, mi smo naš već priživili. Ured.